

transparant

EDITORIAAL

Ik wens de wereld veel engelen toe!

Heb je al gehoord van het oude, het oude?
Heb je al gehoord van het oude jaar?
Het was toch wel een heel tof jaar,
maar het nieuwe staat nu weeral klaar.

Zo klonk het eerste deel van de nieuwjaarsbrief van 'je ukkepek Stien'. Hij paste helemaal in de feestvreugde van Nieuwjaar. En in de leefwereld van een kind van zeven dat mag opgroeien in een warm gezin, in een land van vrede en welvaart. De brief was geschreven op lijntjespapier, dubbele lijntjes waartussen de letters mooi werden gevormd. In potlood, met hier en daar al een hoofdletter, en met een klein foutje dat door de juf over het hoofd werd gezien.

De volgende dag staat de brief op de kast. Ik herlees de tekst en mijmer wat. Het oude jaar is voorbij. 2016 bracht teveel om op te noemen, groot en klein geluk. En toch overheerst bij mij een gevoel van onbehagen. Naast 'een heel tof jaar' was het ook een jaar van geweld en terreur, onrust en oorlog. Zoveel kinderen leefden in menonwaardige omstandigheden, te midden van bommen. Zoveel kinderen gingen met hun ouders op de vlucht. Zoveel kinderen kwamen in West-Europa terecht, een groep kwam naar Vlaanderen. Daar probeerden ze wat rust te vinden, met hun ouders en landgenoten. Heel wat scholen zetten hun beste beentje voor om de kinderen op te vangen. Belangrijker dan het leren was soms de veiligheid, de warmte van een plek waar je je welkom voelt, waar je de grote zorgen even kunt vergeten. Andere kinderen om je heen die genieten van een zorgeloze tijd op school, in de jeugdbeweging of sportclub.

Gelukkig kwamen er hier en daar engelen op hun pad. Mensen als Paul die in het voorbije schooljaar als directeur van een katholieke dialoogschool de zorg kreeg voor enkele kinderen-op-de-vlucht. Hij ging in dialoog met de ouders, bezocht hen in het vluchtelingen-centrum en bouwde een relatie met hen op. Hun verhaal, hun leven raakte hem zo diep dat hij intens betrokken raakte. Paul, als gelovig man, werd voor mij iemand die zich engageerde voor de zwaksten en zo getuigde van wat christen-zijn vandaag kan betekenen. In juni ging Paul op pensioen, maar zijn engagement zette hij verder. Hij zocht een huis en verhuisde een vluchtelingengezin, hij volgde de kinderen op, hij contacteerde advocaten, zorgde voor de juiste papie-

ren en kwam op voor de rechten van de vluchtelingen. Hij werd soms diep geraakt door de manier waarop deze kwetsbare mensen werden behandeld. Als afsluiter van het jaar organiseerde Paul met enkele vrijwilligers in zijn parochie een ontmoetingsfeest voor Irakese en Syrische vluchtelingen. Paul omschreef wat hij onderliggend ervaart: "Ons respect voor deze vluchtelingen is enkel maar gegroeid. Een onvoorwaardelijke gastvrijheid om het weinige dat ze hebben oprecht te delen met ons, de enorme dankbaarheid voor de kleine attenties, het wederzijds respect voor mekaars cultuur en religie, de oprechte wil om thuis te komen en te integreren in onze gemeenschap van mensen. Het is dus zeker geen eenrichtingsverkeer en we ervaren het als een bijzondere wederzijdse verrijking om deze mensen écht te leren kennen."

Voor velen was 2016 toch wel een heel tof jaar, met engelen als Paul die het verschil maken!

Heb je al gehoord van het nieuwe, het nieuwe?
Heb je al gehoord van het nieuwe jaar?

Ik ben vandaag zo reuzeblij,
hier staan mijn wensen op een rij:
een goed humeur, een jaar vol kleur.
Veel plezier wens ik je hier.

Zo ging de brief van Stien verder. Een brief van wensen, van hoop, van uitkijken naar de toekomst! Wat zal 2017 brengen voor Stien? Voor onszelf? Voor de vele mensen die in onzekerheid leven hier bij ons en wereldwijd?

Ik wens de wereld veel engelen toe. Engelen uit het kerstverhaal van Lucas die aan de herders een blijde boodschap brengen: *Schrik niet, want ik heb een goede boodschap voor u, een grote vreugde voor het hele volk.* (Lc 2,10) Of engelen bij Matteüs die de wijzen en Jozef waarschuwen in een droom: *En omdat ze in een droom gewaarschuwd waren om niet naar Herodes terug te keren, namen ze de wijk en gingen ze langs een andere weg naar hun land terug. Toen ze de wijk genomen hadden, verscheen aan Jozef in een droom een engel van de Heer, die zei: 'Sta op, neem het kind en zijn moeder mee en vlucht naar Egypte, en blijf daar tot ik u waarschuw.'* (Mt 2,12-13)

Ik wens de wereld engelen van mensen die God hebben ontmoet in hun leven, die door Hem geraakt werden en van daaruit een engagement opnemen. Ik wens dat in 2017 elke mens minstens één van die engelen op zijn of haar pad mag vinden: iemand die Gods Liefde zichtbaar maakt in kleine dingen en die de hoop levend houdt, ook als het weer eens fout dreigt te gaan.

Christa Damen, voorzitter

Van katholieke dialoogschool naar dialoogkerk

Op zaterdag 3 december 2016 kwam Lieven Boeve, directeur-generaal van de koepelorganisatie Katholiek Onderwijs Vlaanderen, op het IPB-Forum een inleiding geven over het project van de katholieke dialoogschool. Daarna volgde een uitwisseling over het samenspel met het middenveld en de territoriale pastoraal. Tony De Jans, zingevingscoördinator van Beweging.net, Leo Van Garsse, medewerker van het vicariaat Vlaams Brabant-Mechelen, en Carine D'hondt, pedagogisch begeleider, lanceerden een aantal vragen en aandachtspunten. Dat zette de deelnemers aan het denken hoe ze zelf de dialoog aangaan en bevorderen.

Een katholieke school in een veranderde context

In zijn inleiding gaf Lieven Boeve aan hoe snel de context van onze Vlaamse samenleving veranderd is in de voorbije 20 jaar. De helft van de mensen jonger dan 30 jaar behoort tot de groep die al meerdere generaties onkerkelijk is. De vooronderstelde christelijke verstaanshorizon is op enkele decennia weggesmolten. Meer en meer klinkt ook de vraag of aparte onderwijsnetten nodig zijn. En toch blijven ouders kiezen voor katholieke scholen. In het secundair onderwijs zit drie kwart van de leerlingen in een katholieke school.

Wie de veranderingen in de samenleving bekijkt vanuit de idee van een toenemende secularisering veronderstelt een soort continuüm tussen belijdend gelovige en seculiere mensen. Mensen worden ingedeeld in groepen gaande van kerkgangers over randkerkelijken tot ongelovigen en atheïsten met alles wat ertussen ligt. Wie echter de bril opzet van de pluralisering, zal zien hoe identiteiten voortdurend in beweging zijn en mensen gelijktijdig uit verschillende levensbeschouwingen putten. In het kader van het onderwijs betekent dat een verschuiving van 'hoe nog katholiek zijn' naar 'hoe nu katholiek zijn'. De grote diversiteit is de basis van waaruit vertrokken wordt.

Tijdens het Tweede Vaticaans Concilie werd openbaring omschreven als Gods dialoog met de mens. Die gebeurt doorheen de Bijbel en de traditie en door het lezen van de tekenen van de tijd in het licht van het evangelie. De katholieke dialoogschool is gegrond in het geloof dat God zich in de dialoog openbaart en is gedragen door een christelijk mens- en wereldbeeld. God is Schepper en wij hebben van Hem vrijheid ontvangen en zijn daardoor mede verantwoordelijk. God is ook Verlosser en we geloven dat de Liefde het laatste woord heeft. Deze twee kernintuïties voeden de dialoog.

Maar we hebben op het veld nog veel te leren. Vanuit een misschien wel verkeerd begrepen respect voor de ander hebben christenen leren zwijgen over hun geloof. Om in dialoog te treden zullen we dus opnieuw moeten leren spreken op een vrijmoedige manier. Dat vraagt om bijkomende vorming om de taal te leren die vandaag verstaanbaar is. Kiezen voor een katholiek actief pluralisme dat zijn wortels ter sprake brengt, draagt bij tot de identiteitsontwikkeling van jonge mensen. Het gaat daarbij niet enkel over het vak godsdienst. Iedereen in de school is betrokken op haar of zijn plaats.

Een katholieke dialoogkerk

Wat waar is voor een katholieke school, is ook waar voor de kerkgemeenschap als geheel en voor concrete parochies en organisaties. Om God aanwezig te laten komen, zijn mensen nodig die vrijmoedig het woord nemen en die Hem zichtbaar maken in hun handelen. We mogen Hem gastvrij onthalen in de ander die in ons leven aanwezig komt met een vraag of met bepaalde verwachtingen. Zoals Jezus zich liet verrassen door de aanhoudende vraag van de Syrofenicische vrouw in het zevende hoofdstuk van Marcus, zo mogen wij ons vandaag laten uitdagen door mensen van buiten onze eigen kring. Ook paus Franciscus nodigt uit om niet enkel met de kerkgangers of leden van de eigen groep in dialoog te gaan maar ook met wie verder af staan en met alle zoekende mensen.

Het concept van de katholieke dialoogschool biedt een kader om in tal van organisaties en groepen, in parochies en pastorale eenheden na te denken over de spanning tussen identiteit en diversiteit. De dialoog is hierbij een uiterst kostbaar instrument. En het gesprek is nooit af. Want juist in de dialoog en de ontmoeting met de eigenheid van de ander groeit de eigen identiteit.

De spanning tussen identiteit en diversiteit

In Beweging.net zit een grote diversiteit naar binnen en naar buiten. De koepel groepeerd 11 stichtende leden en 4 geassocieerde leden. Iedere partner heeft een eigen invalshoek en legt eigen accenten. Een voorbeeld: voor Wereldsolidariteit is paus Franciscus een inspirerende figuur. Voor Femma niet, omwille van zijn recente uitspraken over de priesterwijding van de vrouw. De gemeenschappelijke eigenheid drukt zich uit in een missie en visietekst. Beweging.net streeft naar een kwaliteitsvol leven voor iedereen en werkt hiervoor aan een samenleving waarin iedereen kan participeren, waar solidariteit en rechtvaardigheid is en waar we evolueren naar een sociaal en ecologisch duurzaam samen-

levingsmodel. Deze werking wordt geïnspireerd door christelijke waarden en de Universele Rechten van de Mens. Een van de 12 doelstellingen is: ruimte scheppen voor geloof.

In deze middenveldorganisatie is de zingevingencoördinator als een koorddanser die met zijn zingevingsstok voortdurend moet balanceren tussen het 'sociale' en het 'christelijke' verhaal. Het best houdt hij daarbij zijn blik gefocust op een duidelijk doel, een scherp visioen. Voor Tony De Jans is dat het 'Rijk Gods', de wereld zoals God hem droomt en bedoelt. Zingeving heeft voor hem te maken met identiteit, ethiek en inspiratie. Identiteit betekent: wie zijn we, waarvoor staan we, waaraan zijn we te herkennen? Ethiek gaat over het waardendiscours, over wat beschermwaardig is. En de inspiratie toont waar de bronnen liggen. In Beweging.net wordt zingeving zeker niet in vraag gesteld, maar de concrete invulling ervan is niet vanzelfsprekend.

Op de Victoriaschaal die gehanteerd wordt voor scholen (zie www.katholiekedialogschool.be) zouden bepaalde leden van Beweging.net scoren als dialoogbeweging, andere als kleurrijke beweging. Wat ze gemeenschappelijk hebben is de maximale invulling van solidariteit. Het adjectief katholiek uit de schaal willen ze vervangen door christelijk om zoveel mogelijk partners mee te nemen. De christelijke zingeving is soms een uitdrukkelijke keuze, meestal een zoektocht, af en toe ook een worsteling. Ze is ook 'kwetsbaar' en vaak het eerste waarin leidinggevend in een organisatie op personeelskosten willen besparen.

Verwachtingen vanuit de parochie

Leo Van Garse is betrokken bij de reorganisatie van de territoriale pastoraal in Vlaams Brabant-Mechelen. Hij ziet een grote verscheidenheid zowel bij katholieke scholen als in parochies. Naast de dorpscholen die sterk ingebed zijn in de lokale gemeenschap zijn er ook scholen in stedelijke context die weinig banden hebben met de directe omgeving.

Hij verwacht dat op school aan kinderen kennis wordt bijgebracht over religie als onderdeel van de werkelijkheid waarin mensen leven. Die informatie moet aangepast zijn aan de leeftijd en dus gefaseerd opgebouwd worden. Daarnaast hoopt hij dat de katholieke school verwijst naar de parochie als geloofsgemeenschap. Geloven doe je niet alleen. En er is een verschil tussen een zelfgekozen groep en het gegeven van een territoriale gemeenschap waarin je terecht komt samen met mensen die je niet gekozen hebt. De school dient de parochie als feitelijke en historische realiteit te laten kennen aan de leerlingen.

Beleving van het geloof kan je niet op eenzelfde manier aanleren als kennis over het geloof. Je kan het enkel getuigend overbrengen. Tot geloof komen is een genade die een mens overkomt. Mensen die in woorden en daden getuigen van hun geloof kunnen ertoe bijdragen dat jongeren het geloof ontdekken. Welke plaats kunnen de sacramenten op school daarbij innemen?

Verwachtingen van scholen

Carine D'hondt noemde drie terreinen waarop katholieke scholen en parochies of middenveldorganisaties kunnen samenwerken:

inspiratie, diaconie en interreligieuze dialoog. We hebben elkaar nodig om een nieuwe eigentijdse en tegendraadse geloofstaal te ontwikkelen. Parochies en organisaties die daarmee bezig zijn, kunnen jongeren en leerkrachten helpen de christelijke inspiratie onder woorden te brengen. Maar ook om ze op andere manieren zichtbaar te maken, via beelden en op sociale media. Scholen kunnen ondersteuning gebruiken om tegemoet te komen aan de vele noden van kinderen en hun ouders. Heel dikwijls worden scholen geconfronteerd met vragen van gezinnen in armoede. Vanuit Katholiek Onderwijs Vlaanderen werd recent een project opgestart om jongeren uit het secundair onderwijs te leren wat het kan betekenen om dienstbaar te zijn. Community Service Learning is meer dan een sociale stage. Het beoogt de leerlingen een ervaring te geven van diaconie, hierover met hen te reflecteren en hen zo iets te leren kennen. Parochies en organisaties kunnen dit project steunen door plaatsen aan te bieden waar jongeren dienstbaar kunnen zijn. Scholen willen ook een stap zetten in de interreligieuze dialoog. Hiervoor kunnen ze leren van parochies, congregaties en organisaties die al ervaring hebben.

Tot slot

Enkele vragen die ik oppikte op dit Forum geef ik u graag mee om de reflectie te laten doorwerken in de context van de eigen organisatie of gemeenschap en om er de dialoog aan te gaan.

- What's in a name? C of K behouden of niet: wat staat er te lezen op onze website over de diepere inspiratie? Vind ik dit duidelijk genoeg?
- Kiezen we voor een gebed of lezen we een bezinningstekst voor bij het begin van een vergadermoment?
- Waar en met wie kunnen we een nieuwe geloofstaal leren of oefenen?
- Hebben we oog voor de impliciete ethische vragen in onze manier van werken?
- Kunnen wij plekken aanbieden waar jongeren dienstbaarheid kunnen leren?
- Geloofsgetuigen: hoe kunnen katholieke school en parochie hiervoor samenwerken?
- Verwijst de katholieke school ooit naar de parochie? En op welke manier worden de bekommernissen van de school meegenomen in de territoriale reorganisatie?

Carine Devogelaere

Het Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede blaast 50 kaarsjes uit!

50 jaar geleden verscheen de encyclick *Populorum Progressio* (De ontwikkeling van de volkeren). Het Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede grijpt deze verjaardag aan om vandaag te reflecteren over de toekomst van rechtvaardigheid en vrede.

Wat betekent deze verjaardag voor jullie?

NRV: Deze verjaardag herinnert ons aan die belangrijke tekst die *Populorum Progressio* is. De encyclick benadrukte de noodzaak van het werken aan internationale solidariteit vanuit een hoopvol toekomstperspectief en vanuit een kritische analyse van het economische systeem. De paus pleitte voor het dichten van de kloof tussen arme en rijke landen en stelde dat de goederen van deze wereld voor iedereen beschikbaar moeten zijn. Daarnaast gaf de tekst de aanleiding tot het oprichten van de Pauselijke commissie 'Justitia et Pax' en van het wereldwijde netwerk van commissies Rechtvaardigheid en Vrede. In dezelfde beweging werd trouwens het lekenbeleid in het leven geroepen. NRV en IPB zijn dus aan elkaar verwant (zie het motu proprio 6/1/1967, *Catholicam Christi Ecclesiam*).

Hoe vieren jullie deze verjaardag?

NRV: We vieren deze verjaardag op verschillende wijzen. Zo werkten we samen rond het *Omnes Gentes* congres, met KU Leuven, UCL, *Lumen Vitae* en *Missio*. Dit congres stond in het teken van 50 jaar *Populorum Progressio*. We lieten ons inspireren door experts uit het Zuiden en door een aantal vooraanstaande bevrijdingstheologen. Samen analyseerden we kritisch het concept 'ontwikkeling' en zochten hoe we bottom-up ruimte kunnen maken voor de stemmen van minderheden en uitgesloten groepen. We reflecteerden samen rond een nieuw, alternatief paradigma waarbij niet langer gedacht wordt in termen van groei en winst, maar waarbij het 'goede leven' centraal staat en een ethiek van 'genoeg'.

Welke andere initiatieven nemen jullie in het kader van deze verjaardag?

NRV: In het voorjaar vindt een reflectietraject plaats met medewerkers van alle solidariteitsorganisaties van het Netwerk. We reflecteren samen over de betekenis van de christelijke inspiratie in onze werking. We willen het gemeenschappelijke verhaal van ons netwerk versterken en strategisch vertalen als een tegenverhaal van hoop in onze samenleving vandaag.

Waaruit bestaat het reflectietraject?

NRV: We komen vijf maal een halve dag samen met leidinggevend en beleidsmedewerkers van de solidariteitsorganisaties. We starten met een blik op het verleden. *Populorum Progressio* is als het ware onze stichtingsakte, maar we kijken ook naar de sociale leer en bevrijdingstheologieën die onze

organisaties geïnspireerd hebben. Vanuit die speurtocht naar onze gemeenschappelijke wortels en in confrontatie met de actualiteit willen we ons verhaal scherpstellen. Dat verhaal conflicteert en botst met het dominante, neoliberale verhaal van deze tijd. In zijn exhortatie over de vreugde van het Evangelie zegt paus Franciscus: "Ieder authentiek geloof draagt in zich het diepe verlangen om de wereld te veranderen". We gaan dan op zoek naar manieren om vanuit ons gedeeld verhaal de wereld te veranderen richting meer menswaardigheid en solidariteit. Zo verschijnt dit verhaal als een tegenverhaal, een alternatief dat hoop en inspiratie biedt in onze samenleving waarin zoveel onrecht aanwezig is.

Dat is een boeiende, maar wellicht geen gemakkelijke oefening. Hoe willen jullie dit tegenverhaal van hoop concreet gestalte geven?

NRV: We gaan in dit traject ook na hoe we het draagvlak voor dit verhaal kunnen versterken en hoe we onze handelingsruimte kunnen vergroten. Het betekenispotentieel van onze inspiratie moet concreet vertaald worden in visie en beleid. Deze reflectie moet dus effect hebben op de samenwerking in ons netwerk, maar ook op de manier waarop we actie voeren, op onze campagnes en op onze beleidsaanbevelingen. Het is onze overtuiging dat deze oefening ons sterker maakt om de uitdagingen die op ons afkomen aan te kunnen. Onze lid-organisaties worden immers net als andere middenveldorganisaties die ijveren voor een meer rechtvaardige en duurzame samenleving, geconfronteerd met besparingen, en dat in tijden waarin de ongelijkheid, armoede en uitsluiting toeneemt en het werk van de solidariteitsorganisaties dus meer dan ooit broodnodig is.

Pieter Vandecasteele en Anneleen Decoene